

Over (d)rentenieren en functionele reacties

Herman Gruppen

Het is Koninginnedag. Ik besluit dat het een uitstekende dag is om een nesthoudend havikpaar vanuit mijn schuilhut te observeren. Immers, heel ZW-Drenthe hangt voor de buis om de Oranjestoet gade te slaan. In het bos is het dan lekker rustig, denk ik... Ik pak mijn fototoestel, en stop aantekenschrift, brodtrommel en thermosfles met chocomelk in een ruzzak en fiets richting Havelterberg.

Sinds jaar en dag doet de Havik het hier bijzonder goed. Er is sprake van een stabiele populatie met enkel adulte broedparen en er vindt geen vervolging plaats. Fietsend vanuit het laagland (= dorp "Nijeveen") zie ik boven de Havelterberg meerdere groepen postduiven hun rondjes draaien, blinkend in de ochtendzon. Bij elke groep hoort een klein huisje met een tamelijk grote duiventil, soms vergezeld van een spiegelbol op een paaltje. Die huisjes zie je dan ook; netjes in een kring rond de Havelterberg gebouwd. In de meeste huisjes wonen (d)rentenierende boeren, die hier geboren en getogen zijn. Om de één of andere reden hebben al deze mensen besloten na hun loopbaan "iets met duiven" te gaan doen. Haviken eten graag duiven. Ik geef mijn fiets nog eens extra de sporen, verontrust als ik ben over alle activiteiten op en rond het nest die ik gedurende mijn fietstocht misloop. Kreunend werkt hij zich een weg naar de top van de bult.

Het nest is gebouwd in de kroon van een grove den. Mijn schuilhut staat aan de rand van een fijnsparbos, op ongeveer 15 meter afstand van de nestboom. Nu moet ik het nog klaar zien te spelen om ongezien het hutje te bereiken. Het is de bedoeling dat ik, al sluipend, tot aan de achterkant van het fijnsparbos weet te komen, vervolgens 40 meter door dit zeer dichte bos kruip en tenslotte in mijn schuilhut beland. Natuurlijk gaat zoiets niet zonder de nodige voorbereiding. In de nazomer van 1987 heb ik van bovenuit de nestboom de dichtheid van het fijnsparbos gecontroleerd. Om het bos te bekijken vanuit het perspectief van een broedend havikvrouwkje, als het ware. Veel valt er niet te zien. De spaarzame ruimten tussen de fijnsparren laten slechts zwarte plekken zien. Ik heb mezelf wijsgemaakt dat een levend wezen in dit bos vanaf het nest eenvoudigweg niet gezien kan worden. Het is dan enkel nog zaak de kruiproute geluidvrij te maken. Op een mooie zomerse, en vooral windstille dag maakt een brekend takje een hels kabaal. Alle takjes zijn dus in het begin van het broedstadium zorgvuldig verwijderd en ik kan zorgeloos kruipen op een dik tapijt van

overjarige naalden. De route heb ik gemarkeerd met oranje (!) lintjes, die om de vijf meter op kruiphoogte in de fijnsparren hangen. Zo kan ik dus niet verdwalen. Het is zonde wanneer je een potentiële observatiedag moet doorbrengen met het kruipen in fijnsparbos, op zoek naar een schuilhut. Mijn kleding is aangepast aan de omgeving. Een groene legerbroek en een lange groene jas zorgen ervoor dat mijn verschijning zich met een zogenaamd "low profile" door het bos voortbeweegt. Om dit geheel compleet te maken, trek ik ook nog een legersjaal over het hoofd met twee gaten erin. Hier moeten mijn ogen doorheen kijken. Zo zal ik, een beetje gebukt lopend, de 50 meter vanaf een wandelpad naar de achterkant van het fijnsparbos moeten overbruggen.

Broedende havikvrouw. Havelterberg 1988. Foto: Herman Gruppen.

Als een ware commando leg ik zigzaggend de eerste 30 meter over de greppels en de heuveltjes met succes af. Vanuit mijn ooghoeken zie ik hoe een man en een vrouw plus hond mijn bewegingen ademloos volgen. Abrupt stop ik, want ik wil natuurlijk niet dat ze het einddoel van mijn tocht achterhalen. Doodstil, mond halfopen, blijven ze mij aankijken. In hun ogen staat te lezen dat ze hier te maken hebben met een ontsnapte crimineel, een stroper of een volstreckte debiel. Ik keer mijn rug naar de

wandelaars toe en loop nonchalant een andere richting uit. Alsof er in het hele bos absoluut geen schuilhut staat die op me wacht. Een kwartier later kom ik terug en herhaalt zich het ritueel. Dit keer gaat het beter. Zonder oponthoud bereik ik de achterkant van het fijnsparbos. De kruiproute leg ik in recordtijd af. Het is bijna 10.00 uur als ik eindelijk in mijn schuilhut zit.

In de broedfase valt er eigenlijk weinig te observeren bij een havikpaar. Ik hoop dat ik een keer getuige mag zijn van een broedaflossing. Maar in tegenstelling tot bijvoorbeeld Buizerd en Wespendif, is bij de Havik de kans klein dat je een mannetje broedend zult aantreffen. Het vrouwtje zit vast op het nest. Af en toe gaat ze rechtop staan om poten en vleugels te strekken, of om de eieren te keren.

Om 16.30 uur zie ik hoe het vrouwtje zich uit de nestkom opricht en met haar felle blik de omgeving afspeurt. Ik tuur door een spleet van mijn schuilhut om te zien wat er aan de hand is. Een menselijke gedaante met een fiets aan de hand beweegt zich in mijn richting. De gedaante blijft op een meter van de schuilhut staan. Ik kruip uit de schuilhut en zie een paar gele klompen en een grijze stofjas. In die klompen en stofjas zit een man van ongeveer 70 jaar. De man verspreidt een sterke vogelgeur: een duivenmelker. "Ze hebben vanmorgen één van mijn beste vliegers gepakt," zegt hij en kijkt naar het haviksnest. "Wie?", vraag ik quasi onwetend, in de hoop de relatie Havik-postduif te maskeren. "Nou, die Haviken," klinkt het kort en met een scheef oog loert de man weer naar het nest. "Gisteren hebben ze er ook al vier gepakt. Als ik ze toch kon pakken, dan is het niet best." "Neu, dat denk ik ook niet," zeg ik, en trek een gezicht alsof ik toch wel bijzonder diep over deze opmerking nadenk. "Altijd is het weer raak. Die Havik wacht ze gewoon op bij de schuur, en die rotbeesten zijn ook zo snel. Ik heb geprobeerd hem te vangen met een touwtje aan de deur, maar voordat ik aan het touwtje kon trekken had hij al een duif te pakken en was er ook al mee weggevlogen. Ik ben hem achterna gefietst en heb geschreeuwd maar hij liet hem niet vallen. En hij vloog direct naar dit bos toe." Ik vertel de man dat de Havik hier de hele dag al zit te broeden en dus niet zijn duiven vangt. Hij raakt zichtbaar geïrriteerd nu hij merkt dat ik niet vlot toegeef dat dit toch wel een zeer doortrapte Havik is, die maar beter naar de andere wereld geholpen kan worden. Ik wil een balletje opwerpen over een "functionele respons"; dat Haviken weliswaar reageren op een toename van één van hun prooi-soorten, maar dat het niet aannemelijk is dat de schuur van de man binnen enkele dagen leeg zal zijn. Uit zijn sputerende ractie blijkt dat hij niet zit te wachten op een portie boekengeleerdheid. "Mag jij hier eigenlijk wel komen,?" snauwt hij. Nu de conversatie toch wel op een bedenkelijk niveau is beland, besluit ik maar te vertrekken. Ik benadruk bij het weggaan dat ook de politie samenwerkt met de Werkgroep

Roofvogels, voor het geval de man snode plannen mocht koesteren om de Havik of het nest te elimineren.

's Avonds thuis hang ik voor de buis en zie Beatrix, man en kinderen in haar kielzog, door het beeld schuifelen. Ik beseft dat ik deze dag een belangrijke calculatiefout heb gemaakt: de koningin is in ZW-Drenthe, en Havelterberg in het bijzonder, toch niet zo populair als ik had gedacht. In ieder geval niet zo populair om alle mensen aan de TV te kluisteren en uit het bos te houden.

Hoe het is afgelopen met de Haviken? Zij brachten met succes twee jongen groot. Zelfs mijn schuilhut is het hele seizoen intact gebleven. En boven de Havelterberg draaien de duiven nog steeds hun rondjes, blinkend in de zon.

Adres: Dorpsstraat 141, 7948 BP Nijeveen.

